

Sammendrag:

Barns reiser til skolen

En spørreundersøkelse om reisevaner og trafikksikkerhet på skoleveien

Bakgrunn

Denne rapporten presenterer resultatene fra en spørreundersøkelse om barns skolevei. Undersøkelsen er foretatt på oppdrag fra Statens vegvesen som et ledd i arbeidet med å gjøre skolevegen tryggere for barn i barneskolen, og da spesielt for 6-åringer som skal ut på skolevegen for første gang. I forbindelse med spesielle kampanjer som skal pågå i årene 2000-2004, ønsker man å kartlegge barns skolereiser for å få opplysninger om hvordan skolen i fremtiden kan gjøres mer tilgjengelig uten bruk av bil. Undersøkelsen skal følges opp av en etterundersøkelse i 2004, og fungerer dermed også som et grunnlag for å evaluere effekten av flere pågående kampanjer rettet mot skolebarn og deres foreldre.

Undersøkelsen er gjennomført ved at til sammen 6900 elever i første-, tredje- og sjetteklasse svarte på spørsmål om skolevegen sin. Data ble samlet inn både i februar og i mai og utvalget ble trukket slik at det ble så representativt som mulig for barn i barneskolen over hele landet. Elevene fylte ut spørreskjemaene sammen med foreldrene.

Barns reisemåter til og fra skolen

Resultatene viser at mange skysser barna sine til skolen selv ved korte avstander. Naturlig nok gjelder dette særlig barn i første klasse, men tallene viser at 26 prosent av alle barn i barneskolen blir kjørt til skolen av foreldrene selv om avstanden bare er mellom en halv og en kilometer. Denne avstanden tar det ikke mer enn 5-10 minutter å tilbakelegge til fots sammen med barna.

Et problem med den høye bilbruken er at den bidrar til å gjøre skolevegen mer utrygg for dem som går. Dermed kommer man inn i en negativ sirkel. Andre problemer er at barna blir passivisert, blir forsinket i den motoriske utviklingen, ikke utvikler noe bilde av omgivelsene og får dårligere helse. Tallene viser at hele 40 prosent av barna i barneskolen blir skyssset til skolen, enten med kollektiv transport eller av foreldre.

Den private skyssaktiviteten synker når barna blir større (14 prosent blir kjørt av foreldrene i 6. klasse). Andelen som bruker kollektivtransport ligger noenlunde konstant på 16-17 prosent. Andelen ligger litt høyere for førsteklasse. Dette kommer sannsynligvis av at grensen for gratis skyss første skoleår er 2 kilometer,

mens grensen deretter stiger til 4 kilometer. Selv om tallene for bilbruk er høye, er det ikke flere som blir kjørt i bil i Norge enn i andre land.

For de eldste elevene varierer reisemåten til skolen mye med årstiden. Om sommeren tar 75 prosent av sjetteklassingene seg til skolen for egen maskin, mens tallet er vel 60 prosent om vinteren. Det er derfor om vinteren det er mest å hente om man skal gjøre skolevegen mindre bilavhengig for denne gruppen.

Opplevelsen av skolevegen

Når det gjelder barnas egne ønsker om hvordan de helst ville reise til skolen om de fikk velge, vil flertallet aller helst gå sammen med andre barn. Tar vi hensyn til hvordan barna faktisk reiser, vil de fleste barn reise slik de allerede gjør, med et unntak: Blant de som i dag blir kjørt i bil er det et flertall som ønsker å gå. Det er også påfallende at svært mange ønsker å sykle, noe som barna av sikkerhetsgrunner ofte nektes å gjøre på skolen. Dette gjelder særlig barn på de laveste klassetrinnene, men også for 6. klassinger er det så mange som 47 prosent som ønsker å sykle til skolen, mens bare 20 prosent faktisk gjør det i dag.

Barna ble også spurt om hvordan de selv opplever skolevegen. 14 prosent av førsteklassingene svarte at de opplevde hele eller mesteparten av skolevegen som farlig mens for elevene i 6. klasse var det bare 7 prosent som opplevde skolevegen slik. Undersøkelsen viser, ikke uventet, at foreldrene er betydelig mer engstelige enn barna for at det skal skje en ulykke på veg til skolen. Mens 55 prosent av foreldrene er litt eller veldig engstelige for barna på skolevegen, er det bare 9 prosent av barna som sier at de synes skolevegen er farlig.

Årsaker til bilkjøring

Hva er så årsakene til såpass mange av barna blir kjørt til skolen, også på korte avstander?

Bilbruken ser først og fremst ut til å være et effektivt hjelpemiddel for foreldrene for å få hverdagens mange gjøremål i havn, inklusive det å få de små trygt og effektivt fram og tilbake til skolen. For avstander under en kilometer oppgis "dårlig tid" som den viktigste grunnen (21 prosent) til at barna blir kjørt. "At de skulle samme vei" oppgis av 17 prosent og videre følger argumenter som "dårlig vær", "at man skulle noe før skolen" og "mye å bære på". Trafikkfarlig skoleveg oppgis som hovedgrunn kun av seks prosent når avstanden er under en kilometer. Utrygg skoleveg blir et viktigere argument for å kjøre barna når skolevegen er lang, men dårlig tid synes uansett å være den viktigste enkeltårsaken. Mange synes å kombinere det å bringe og hente og barna de første årene på skolen med at de selv kjører bil til og fra arbeid.

Resultatene tyder altså på at utrygg skoleveg ikke er den viktigste grunnen til at foreldrene kjører barna, selv om ikke utrygg skoleveg oppgis som hovedgrunn, tyder mye på at foreldrenes engstelse for at barna skal utsettes for en trafikkulykke på skolevegen kan være en faktor i beslutningen om reisemåte. Foreldre som oppgir at de er veldig bekymret for at barnet skal utsettes for en trafikkulykke på skolevegen sørger for skyss med bil eller buss i 65 prosent av

tilfellene. Foreldre som svarer at de ikke er engstelige i det hele sørger for skyss kun i 25 prosent av tilfellene.

En multivariat analyse viser at det er mange ting som spiller inn på om barna blir kjørt. Foruten barnas alder, avstand til skolen og tid på året er foreldrenes transportressurser og transportvaner naturlig nok en viktig forklaringsfaktor. Analysen bekrefter barnas utsagn om at de ofte skulle sitte på med noen som skulle samme vei. Barn av foreldre som kjører bil til jobben, har over dobbelt så stor sannsynlighet for selv å bli kjørt til skolen, som barna av foreldre som ikke kjører, når man har kontrollert for andre variable. Foreldrenes bekymring for barna på skoleveien har også en viss betydning, men ikke så stor som de andre variablene vi har nevnt. Nesten like viktig er faktisk barnas holdninger til bilen som transportmiddel. Bidraget fra holdninger er slik at de barna som har de mest positive holdningene til bil har 60% større sannsynlighet for å bli kjørt enn de barna som er mest negative.

På spørsmål om hvordan skolevegen skulle være for at barnet skulle kunne gå eller sykle til skolen, svarer 40 prosent av foreldrene til dem som i dag blir skyssset at skolevegen måtte være tryggere. Kortere skoleveg og mulighet for å gå sammen med andre barn er andre faktorer som mange trekker fram.